วารสารแก่นเกษตร THAIJO

Content List Available at ThaiJo

Khon Kaen Agriculture Journal

Journal Home Page : https://li01.tci-thaijo.org/index.php/agkasetkaj

การยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรสวนทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร จังหวัดนครศรีธรรมราช

Acceptance of Good Agricultural Practices (GAP) among durian farmers participating in the Agricultural Product Quality Standards Enhancement Project in Nakhon Si Thammarat Province

ธีรพงค์ เพชรบูรณ์[1] และ พิไลวรรณ ประพฤติ[1]*

Teerapong Patchaboon[1] and Pilaiwan Prapruit[1]*

[1] *สาขาวิชานวัตกรรมการเกษตรและการจัดการ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา 90110*
[1] *Agricultural Innovation and Management Division, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University, Songkhla 90110*

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Good Agricultural Practices: GAP) ทั้งในเชิงทัศนคติและเชิงปฏิบัติ และ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับ GAP เชิงปฏิบัติของเกษตรกรสวนทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 218 ราย สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้อำเภอเป็นชั้นภูมิและใช้บัญชีรายชื่อเกษตรกรในแต่ละอำเภอเป็นกรอบในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการทดสอบ Fisher's Exact Test หรือ Fisher–Freeman–Halton Exact Test พร้อมปรับค่าความน่าจะเป็นด้วยวิธี Benjamini–Hochberg ผลการศึกษาพบว่า การยอมรับ GAP เชิงทัศนคติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.10) ขณะที่การยอมรับเชิงปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 2.64) โดยด้านการบันทึกข้อมูลมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติต่ำที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ภายหลังการปรับค่าความน่าจะเป็น พบว่า การรับรู้ว่าการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ช่วยลดต้นทุนการผลิตทุเรียน เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ GAP ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (BH-adjusted p = .022; Cramér's V = .342) ผลการศึกษานี้จึงเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาการสื่อสารประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านการบันทึกข้อมูลและสุขลักษณะส่วนบุคคล เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี; GAP; จังหวัดนครศรีธรรมราช

ABSTRACT: This study aimed to: 1) examine the level of acceptance of Good Agricultural Practices (GAP) in terms of attitudinal and practical acceptance, and 2) identify the factors associated with the practical acceptance of GAP among durian farmers participating in the Agricultural Product Quality Standards Enhancement Project in Nakhon Si Thammarat Province. The sample consisted of 218 farmers selected through stratified sampling, with districts used as strata and farmer lists in each district as the sampling frame. Data were collected using a structured questionnaire and analyzed using descriptive statistics, Fisher's Exact Test, and Fisher–Freeman–Halton Exact Test. To control for multiple comparisons, p-values were adjusted using the Benjamini–Hochberg procedure. The results revealed that attitudinal acceptance of GAP was at a high level (Mean = 4.10), whereas practical acceptance was at a high level

* Corresponding author: pilaiwan.p@psu.ac.th

Received: date; March 18, 2026 Revised: date; May 29, 2026

Accepted: date; June 2, 2026Published: date; August 24, 2026

(Mean = 2.64). Record keeping showed the lowest level of practical implementation and was at a moderate level, followed by personal hygiene. After adjusting for multiple comparisons, the perception that GAP implementation could reduce production costs was the only factor significantly associated with compliance in the harvesting and post-harvest practices dimension (BH-adjusted p = .022; Cramér's V = .342), indicating a moderate association. These findings indicate an association between farmers' perception of production cost reduction and compliance with harvesting and post-harvest practices, but do not establish the direction or causality of this relationship. Accordingly, the findings suggest that extension agencies may consider communicating the potential economic benefits of GAP implementation while strengthening farmers' capacities in record keeping and personal hygiene to support effective and sustained compliance with GAP standards.
Keywords: Acceptance of Good Agricultural Practices; GAP; Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นซึ่งมีความเหมาะสมต่อการผลิตไม้ผลเมืองร้อนหลายชนิด โดยเฉพาะทุเรียนซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศ ทั้งในด้านการบริโภคภายในประเทศและการส่งออก ทุเรียนไทยได้รับการยอมรับในตลาดต่างประเทศจากลักษณะเด่นด้านรสชาติ คุณภาพของผลผลิต และความหลากหลายของสายพันธุ์ (Mankeb et al., 2014) ส่งผลให้ทุเรียนกลายเป็นสินค้าเกษตรส่งออกที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลสถิติการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 พบว่า ประเทศจีนเป็นตลาดส่งออกทุเรียนที่สำคัญที่สุด โดยมีปริมาณการส่งออกจำนวน 932,311.75 ตัน คิดเป็นมูลค่า 149,347.84 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2567 ร้อยละ 59.35 (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร, 2568)

แม้ในช่วงเวลาดังกล่าวราคาทุเรียนภายในประเทศจะมีความผันผวน แต่เมื่อพิจารณาราคาเฉลี่ยของทุเรียนส่งออกที่ได้มาตรฐานรับรองพบว่า ในปี พ.ศ. 2568 ยังมีราคาเฉลี่ยที่ 161.76 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2567 ที่มีราคาเฉลี่ย 131.48 บาทต่อกิโลกรัม แสดงให้เห็นว่า ทุเรียนที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกยังคงได้รับความต้องการจากตลาดอย่างต่อเนื่อง (Suwannakoot, 2025)

อย่างไรก็ตาม การแข่งขันในตลาดทุเรียนโลกมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น จากการขยายตัวของประเทศผู้ผลิตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเริ่มพัฒนาศักยภาพการผลิตและส่งออกทุเรียนสู่ตลาดจีน ส่งผลให้คุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิตกลายเป็นปัจจัยสำคัญต่อการรักษาความสามารถในการแข่งขันของทุเรียนไทยในตลาดโลก ภายใต้แนวคิดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Good Agricultural Practices: GAP) ซึ่งมุ่งเน้นการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (Food and Agriculture Organization of the United Nations [FAO], 2003)

สำหรับประเทศไทย มาตรฐาน GAP ได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญของการส่งออกทุเรียน โดยกระทรวงพาณิชย์กำหนดให้ผู้ส่งออกทุเรียนสดต้องขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร และผลผลิตเพื่อการส่งออกต้องมาจากแปลงที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน **GAP** รวมถึงโรงคัดบรรจุที่ผ่านการรับรองตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด (กระทรวงพาณิชย์, 2542; กรมวิชาการเกษตร, 2550) นอกจากนี้สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติยังได้กำหนดมาตรฐาน มกษ. 9001 เพื่อยกระดับคุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิตทางการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจำเป็นต้องปรับตัวและนำมาตรฐาน **GAP** มาปฏิบัติอย่างจริงจัง (สุนิสา และคณะ, 2565) ทว่าเกษตรกรสวนทุเรียนจำนวนมากยังประสบข้อจำกัดในการยอมรับและปฏิบัติตามมาตรฐาน **GAP** ทั้งด้านองค์ความรู้และต้นทุนการผลิต

ความซับซ้อนของแนวปฏิบัติ การสนับสนุนจากภาครัฐที่ยังไม่เพียงพอ และปัญหาการจัดการศัตรูพืชที่ส่งผลต่อการใช้สารเคมีเกินความจำเป็น (Salakpetch, 2005) ประกอบกับงานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาการยอมรับ GAP ในเชิงปฏิบัติเพียงมิติเดียว โดยยังขาดการวิเคราะห์ควบคู่ระหว่างการยอมรับเชิงทัศนคติ และเชิงปฏิบัติ ซึ่งอาจสะท้อนช่องว่างระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมการนำ GAP ไปใช้จริง การศึกษาประเด็นดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการออกแบบแนวทางส่งเสริมที่เหมาะสมกับบริบทของเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิผล (Rogers, 2003; Srisopaporn et al., 2015; Sriboonruang et al., 2022)

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ เลือกศึกษากลุ่มเกษตรกรสวนทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรในจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นแหล่งผลิตทุเรียนสำคัญของภาคใต้ โดยในปี 2567 มีครัวเรือนผู้ปลูกทุเรียนจำนวน 20,961 ครัวเรือน และมีเนื้อที่ยืนต้นทุเรียน 109,776 ไร่ ซึ่งมากเป็นอันดับ 3 ของภาคใต้ รองจากจังหวัดชุมพรและสุราษฎร์ธานี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนความสำคัญของพื้นที่ต่อการผลิตทุเรียนในระดับภูมิภาค และเป็นเหตุผลสำคัญในการศึกษาการยอมรับและการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ของเกษตรกรในพื้นที่

การศึกษาความแตกต่างระหว่างการยอมรับเชิงทัศนคติและการยอมรับเชิงปฏิบัติอาจช่วยอธิบายช่องว่างระหว่างความคิดเห็นต่อข้อกำหนด GAP กับระดับการนำข้อกำหนดไปปฏิบัติ โดยเฉพาะด้านการบันทึกข้อมูล สุขลักษณะส่วนบุคคล และการจัดการวัตถุอันตรายทางการเกษตร ซึ่งควรพิจารณาร่วมกับทักษะ ประสบการณ์ และเงื่อนไขในการปฏิบัติของเกษตรกร ข้อมูลดังกล่าวสามารถนำไปใช้ประกอบการพัฒนารูปแบบและมาตรการส่งเสริมการเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทและความพร้อมของเกษตรกรในพื้นที่ จากปัญหาดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาระดับการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ของเกษตรกรสวนทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งในเชิงทัศนคติและเชิงปฏิบัติ และ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับ GAP เชิงปฏิบัติของเกษตรกรสวนทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรให้สอดคล้องกับบริบทและความพร้อมของเกษตรกรในพื้นที่ และสนับสนุนการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรชาวสวนทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ทั้ง 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอถ้ำพรรณรา อำเภอฉวาง อำเภอช้างกลาง อำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรี อำเภอบางขัน อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งสง อำเภอพิปูน อำเภอจุฬาภรณ์ อำเภอนบพิตำ อำเภอร่อนพิบูลย์ และอำเภอชะอวด จำนวนทั้งสิ้น 483 คน ซึ่งเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและผ่านกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีภายใต้โครงการโดยตรง จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาการยอมรับ GAP ทั้งเชิงทัศนคติและเชิงปฏิบัติ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane) ยอมรับความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างที่ร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 218 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยกำหนดอำเภอเป็นชั้นภูมิ และใช้บัญชีรายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละอำเภอเป็นกรอบในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด รายละเอียดจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างรายอำเภอแสดงใน **Table** 1 จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2567 ถึงวันที่ 25 ธันวาคม 2567

Table 1 Population and sample size of farmers participating in the agricultural product quality standards enhancement project, fiscal year 2024, classified by district

No.	District	Number of Farmers (Persons)	Number of Samples (Persons)
1	Tham Phannara District	30	14
2	Chawang District	110	50
3	Chang Klang District	20	9
4	Lan Saka District	10	4
5	Phrom Khiri District	25	11
6	Bang Khan District	35	16
7	Thung Yai District	15	7
8	Phipun District	30	14
9	Chulabhorn District	8	4
10	Thung Song District	40	18
11	Nopphitam District	120	54
12	Ron Phibun District	30	13
13	Cha-uat District	10	4
	Total	**483**	**218**

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดและปลายปิด ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อคุณลักษณะของการปฏิบัติ GAP มีข้อคำถามจำนวน 16 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความซับซ้อนในการปฏิบัติตามเกณฑ์ GAP จำนวน 4 ข้อ ประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติตาม GAP จำนวน 7 ข้อ ความสอดคล้องของ GAP กับวิธีการผลิตเดิมของเกษตรกร จำนวน 2 ข้อ และความคุ้มค่าของการลงทุนเพื่อปฏิบัติตาม GAP จำนวน 3 ข้อ โดยใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ท (Likert scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด ถึง 5 = เห็นด้วยมากที่สุด ตัวอย่างข้อคำถาม ได้แก่ การปฏิบัติตามเกณฑ์ GAP ต้องใช้ความรู้และความชำนาญมาก และการปฏิบัติตามเกณฑ์ GAP ช่วยลดต้นทุนการผลิตทุเรียน

ตอนที่ 3 การยอมรับการปฏิบัติ GAP ของเกษตรกรสวนทุเรียน มีข้อคำถามจำนวน 34 ข้อ ครอบคลุมข้อกำหนด GAP 8 ด้าน ได้แก่ แหล่งน้ำ 3 ข้อ พื้นที่ปลูก 4 ข้อ วัตถุอันตรายทางการเกษตร 9 ข้อ การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 4 ข้อ การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 4 ข้อ การพักผลิตผล การขนย้ายในแปลงปลูก การเก็บรักษาและการขนส่ง 3 ข้อ สุขลักษณะส่วนบุคคล 3 ข้อ และการบันทึกข้อมูล 4 ข้อ โดยข้อคำถามแต่ละข้อใช้ประเมินทั้งการยอมรับเชิงทัศนคติ (Attitudinal Acceptance) และการยอมรับเชิงปฏิบัติ (Practical Acceptance) การยอมรับเชิงทัศนคติวัดระดับความคิดเห็นและการเห็นด้วยต่อข้อกำหนด GAP โดยใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด ถึง 5 = เห็นด้วยมากที่สุด ส่วนการยอมรับเชิงปฏิบัติวัดความถี่ของการนำข้อกำหนด GAP ไปปฏิบัติจริง โดยใช้มาตรวัด 3 ระดับ ได้แก่ 1 = ไม่ปฏิบัติ 2 = ปฏิบัติบางครั้ง และ 3 = ปฏิบัติเป็นประจำ ตัวอย่างข้อคำถาม ได้แก่ น้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตทุเรียนต้องมาจากแหล่งที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน

และการบันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรทุกครั้งที่ใช้ ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำ GAP มาใช้ โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

ทั้งนี้ ตัวแปรในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 วัดแนวคิดแตกต่างกัน โดยตอนที่ 2 มุ่งวัดความคิดเห็นต่อคุณลักษณะและเงื่อนไขของการนำ GAP มาใช้ ประกอบด้วยความซับซ้อน ประโยชน์ที่ได้รับ ความสอดคล้องกับวิธีการผลิตเดิม และความคุ้มค่าของการลงทุน ขณะที่ตอนที่ 3 มุ่งวัดการยอมรับต่อข้อกำหนด GAP ทั้ง 8 ด้านในเชิงทัศนคติและเชิงปฏิบัติ

แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Consistency: IOC) และกำหนดให้ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.50 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ผลการทดสอบพบว่า แบบวัดด้านความซับซ้อน (Complexity) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.811 แบบวัดด้านการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Benefits) เท่ากับ 0.958 แบบวัดด้านความคุ้มค่า (Cost-effectiveness) เท่ากับ 0.825 และแบบวัดการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Acceptance of Good Agricultural Practices) เท่ากับ 0.912 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดที่รายงานทุกองค์ประกอบมีค่ามากกว่า 0.80 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีถึงดีมากและเหมาะสมสำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย (Cronbach, 1951)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) การใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อคุณลักษณะของการปฏิบัติ GAP และระดับการยอมรับ GAP เชิงทัศนคติและเชิงปฏิบัติ

สำหรับการแปลผลความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของ GAP และการยอมรับเชิงทัศนคติ ซึ่งใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การแปลผลจากค่าเฉลี่ยเป็น 4.21–5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด 3.41–4.20 หมายถึง ระดับมาก 2.61–3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.81–2.60 หมายถึง ระดับน้อย และ 1.00–1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด ส่วนการยอมรับเชิงปฏิบัติใช้มาตรวัดความถี่การปฏิบัติ 3 ระดับ กำหนดเกณฑ์การแปลผลจากค่าเฉลี่ยเป็น 2.34–3.00 หมายถึง ระดับมาก 1.67–2.33 หมายถึง ระดับปานกลาง และ 1.00–1.66 หมายถึง ระดับน้อย

2) การใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ Pearson Chi-square, Fisher's Exact Test และ Fisher–Freeman–Halton Exact Test เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ และความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของการปฏิบัติ GAP ส่วนตัวแปรตาม คือ การยอมรับ GAP เชิงปฏิบัติของเกษตรกรสวนทุเรียน จำแนกตามข้อกำหนด GAP 8 ด้าน ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลิตผล การขนย้ายในแปลงปลูก การเก็บรักษาและการขนส่ง สุขลักษณะส่วนบุคคล และการบันทึกข้อมูล

ก่อนการทดสอบความสัมพันธ์ ได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของ Pearson Chi-square โดยพิจารณาจำนวนและสัดส่วนของช่องที่มีค่าความถี่คาดหมายต่ำกว่า 5 สำหรับตารางไขว้ที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าว ใช้ Fisher's Exact Test สำหรับตาราง 2 × 2 และ Fisher–Freeman–Halton Exact Test สำหรับตารางที่มีขนาดมากกว่า 2 × 2 โดยพิจารณาค่า Exact p-value แบบสองด้าน เนื่องจากมีการทดสอบความสัมพันธ์รวม 120 รายการ จึงปรับค่า p ด้วยวิธี Benjamini–Hochberg เพื่อควบคุม False Discovery Rate ที่ระดับ .05 และรายงาน Cramér's V เพื่อแสดงขนาดความสัมพันธ์ (Cohen, 1988) ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ Cramér's V < .10 หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำมากหรือแทบไม่มีความสัมพันธ์, .10–.29 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ, .30–.49 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง และ ≥ .50 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูง

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรสวนทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร จังหวัดนครศรีธรรมราช

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีอายุเฉลี่ย 56.68 ปี อายุสูงสุด 83 ปี และต่ำสุด 23 ปี โดยกลุ่มอายุ 56–71 ปีมีสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.5 สอดคล้องกับแนวโน้มโครงสร้างอายุของเกษตรกรไทยโดยรวมที่มีอายุเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ณัฐยศ อมรกล, 2566)

ด้านระดับการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษามีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.5 ตามด้วยกลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและปริญญาตรี ซึ่งแต่ละกลุ่มมีสัดส่วนเท่ากันคือร้อยละ 21.6 เมื่อพิจารณาเกษตรกรที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปพบว่ามีสัดส่วนรวมกันร้อยละ 58.8 ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาที่หลากหลาย สอดคล้องกับการศึกษาของ Srisopaporn et al. (2015) ที่รายงานความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับการนำแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีไปใช้

สำหรับจำนวนสมาชิกครัวเรือน พบว่าเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 3.98 คน สูงสุด 9 คน และต่ำสุด 1 คน โดยครัวเรือนที่มีสมาชิก 3–5 คนมีสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.0 จำนวนสมาชิกครัวเรือนเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรแรงงานภายในครัวเรือน

เมื่อพิจารณาประสบการณ์การทำสวนทุเรียน พบว่าเกษตรกรมีประสบการณ์เฉลี่ย 9.23 ปี สูงสุด 38 ปี และต่ำสุด 1 ปี โดยเกษตรกรที่มีประสบการณ์ 1–12 ปีมีสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.1 ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การทำสวนทุเรียนอยู่ในช่วงไม่เกิน 12 ปี ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานที่ควรพิจารณาร่วมกับผลการศึกษาด้านการยอมรับและการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ทั้งนี้ ณัฐยศ อมรกล (2566) รายงานความเกี่ยวข้องของประสบการณ์การทำสวนทุเรียนกับการรับรู้และการทำความเข้าใจข้อกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร รายละเอียดดังแสดงใน **Table 2**

Table 2 Personal background characteristics of durian farmers participating in the agricultural product quality standards enhancement project in Nakhon Si Thammarat Province

(n = 218)

Item	Number of farmers	Percentage
1. Age		
23–39 years	19	8.7
40–55 years	72	33.0
56–71 years	110	50.5
72 years and above	17	7.8
Max. = 83, Min. = 23, Mean = 56.68, S.D. = 11.61		
2. Education		
Primary education	60	27.5
Junior high school	30	13.8
High school	47	21.6
Associate degree	4	1.8
High vocational certificate	24	11.0
Bachelor's degree	47	21.6
Postgraduate	6	2.8

Table 2 Personal background characteristics of durian farmers participating in the agricultural product quality standards enhancement project in Nakhon Si Thammarat Province (continue)

(n = 218)

Item	Number of farmers	Percentage
3. Number of Household Members		
1–2 persons	40	18.3
3–5 persons	146	67.0
6 persons and above	32	14.7
Max. = 9, Min. = 1, Mean = 3.98, S.D. = 1.51		
4. Experience		
1–12 years	179	82.1
13–24 years	27	12.4
25–36 years	10	4.6
37 years and above	2	0.9
Max. = 38, Min. = 1, Mean = 9.23, S.D. = 6.78		

ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อคุณลักษณะของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับพืชทุเรียน

พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สำหรับพืชทุเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติตาม GAP ด้านความสอดคล้องของ GAP กับวิธีการผลิตเดิมของเกษตรกร และด้านความคุ้มค่าของการลงทุนเพื่อปฏิบัติตาม GAP อยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านความซับซ้อนในการปฏิบัติตามเกณฑ์ GAP อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านความซับซ้อนในการปฏิบัติตามเกณฑ์ GAP อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การปฏิบัติตามเกณฑ์ GAP ต้องใช้ความรู้และความชำนาญมาก ค่าเฉลี่ย 3.29 รองลงมาคือ ข้อกำหนดและเงื่อนไขในการปฏิบัติตามเกณฑ์ GAP มีความเข้าใจยาก ค่าเฉลี่ย 2.88 การปฏิบัติตามเกณฑ์ GAP มีขั้นตอนและกระบวนการที่ยุ่งยาก ค่าเฉลี่ย 2.84 และต้องใช้เวลาและแรงงานมาก ค่าเฉลี่ย 2.79 ผลดังกล่าวสะท้อนความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความซับซ้อนของการนำข้อกำหนด GAP ไปปฏิบัติ

ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติตาม GAP อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 โดยเกษตรกรเห็นว่า GAP ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลผลิต ค่าเฉลี่ย 4.18 ช่วยเพิ่มคุณภาพผลผลิตทุเรียนและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมในสวนทุเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.98 ช่วยเพิ่มรายได้จากการขายทุเรียนและช่วยลดผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.87 ช่วยลดต้นทุนการผลิตทุเรียน ค่าเฉลี่ย 3.50 และช่วยเพิ่มปริมาณผลผลิตทุเรียน ค่าเฉลี่ย 3.48 โดยข้อคำถามทุกข้อในด้านนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ด้านความสอดคล้องของ GAP กับวิธีการผลิตเดิมของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 โดยเกษตรกรเห็นว่าวิธีการผลิตตามเกณฑ์ GAP มีหลายข้อที่ตนปฏิบัติอยู่แล้ว ค่าเฉลี่ย 3.65 ขณะที่ข้อคำถามเรื่องวิธีการผลิตทุเรียนแบบ GAP ไม่แตกต่างจากวิธีที่เคยปฏิบัติมาก่อนอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.39

ด้านความคุ้มค่าของการลงทุนเพื่อปฏิบัติตาม GAP อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 โดยเกษตรกรเห็นว่าการลงทุนเพื่อปรับเปลี่ยนการผลิตตาม GAP คุ้มค่ากับผลตอบแทนที่จะได้รับ และราคาขายทุเรียนแบบ GAP สูงกว่า

ทุเรียนทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.89 ส่วนต้นทุนการผลิตทุเรียนแบบ GAP ไม่แตกต่างจากการผลิตแบบทั่วไปมากนัก มีค่าเฉลี่ย 3.60 และอยู่ในระดับมาก

กล่าวโดยสรุป เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของการปฏิบัติ GAP โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านประโยชน์ที่ได้รับ ความสอดคล้องกับวิธีการผลิตเดิม และความคุ้มค่าของการลงทุน ขณะที่ด้านความซับซ้อนในการปฏิบัติตามเกณฑ์ GAP อยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาส่วนนี้เป็นการประเมินความคิดเห็นของเกษตรกรต่อคุณลักษณะและเงื่อนไขของการนำ GAP มาใช้ ซึ่งแตกต่างจากการยอมรับต่อข้อกำหนด GAP เชิงทัศนคติและเชิงปฏิบัติที่นำเสนอใน Table 4 รายละเอียดดังแสดงใน **Table 3**

Table 3 Farmers' opinions on the characteristics of Good Agricultural Practices (GAP) among durian farmers participating in the Agricultural Product Quality Standards Enhancement Project in Nakhon Si Thammarat Province

(n = 218)

Characteristics of GAP Practices	Mean	S.D.	Level
1. Complexity of Complying with GAP Standards	**2.95**	**0.68**	**Moderate**
- The requirements and conditions of GAP standards are difficult to understand	2.88	0.90	Moderate
- Complying with GAP requires a high level of knowledge and expertise	3.29	0.88	Moderate
- GAP compliance involves complicated procedures and processes	2.84	0.95	Moderate
- GAP compliance requires significant time and labor	2.79	1.00	Moderate
2. Benefits of Complying with GAP	**3.83**	**0.64**	**High**
- GAP compliance helps increase durian yield	3.48	0.98	High
- GAP compliance helps improve the quality of durian produce	3.98	0.90	High
- GAP compliance helps increase income from durian sales	3.87	0.84	High
- GAP compliance helps reduce durian production costs	3.50	1.12	High
- GAP compliance helps reduce health impacts on farmers	3.87	0.89	High
- GAP compliance helps preserve the orchard environment	3.98	0.82	High
- GAP compliance helps create a positive image for durian produce	4.18	0.84	High
3. Compatibility of GAP with Farmers' Existing Farming Practices	**3.52**	**0.68**	**High**
- GAP farming practices are not very different from the traditional methods used	3.39	0.94	Moderate
- Many GAP requirements are already being practiced	3.65	0.80	High

Remark: Mean scores of 4.21–5.00 = Highest, 3.41–4.20 = High, 2.61–3.40 = Moderate, 1.81–2.60 = Low, and 1.00–1.80 = Lowest.

Table 3 Farmers' opinions on the characteristics of Good Agricultural Practices (GAP) among durian farmers participating in the Agricultural Product Quality Standards Enhancement Project in Nakhon Si Thammarat Province (continued)

(n = 218)

Characteristics of GAP Practices	Mean	S.D.	Level
4. Cost-effectiveness of Investing in GAP Compliance	**3.79**	**0.61**	**High**
- Investment in production adjustment to comply with GAP is worth the return	3.89	0.74	High
- Production costs under GAP are not much different from conventional production	3.60	0.89	High
- The selling price of GAP-certified durians is higher than conventional durians	3.89	0.91	High
Overall Mean	**3.52**	**0.40**	**High**

Remark: Mean scores of 4.21–5.00 = Highest, 3.41–4.20 = High, 2.61–3.40 = Moderate, 1.81–2.60 = Low, and 1.00–1.80 = Lowest.

ระดับการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ของเกษตรกรสวนทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาจำแนกการยอมรับออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ 1) การยอมรับเชิงทัศนคติ และ 2) การยอมรับเชิงปฏิบัติ โดยการยอมรับเชิงทัศนคติสะท้อนระดับความคิดเห็นและการเห็นด้วยของเกษตรกรต่อข้อกำหนด GAP ส่วนการยอมรับเชิงปฏิบัติสะท้อนระดับการนำข้อกำหนด GAP ไปปฏิบัติในกระบวนการผลิต ผลการศึกษาพบว่า การยอมรับเชิงทัศนคติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.10 แสดงว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นเชิงบวกและเห็นความสำคัญของข้อกำหนด GAP ส่วนการยอมรับเชิงปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.64 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับการปฏิบัติตามข้อกำหนด GAP ยังแตกต่างกันในแต่ละด้าน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การยอมรับเชิงทัศนคติด้านวัตถุอันตรายทางการเกษตรมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.23 อยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่ด้านการบันทึกข้อมูลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 3.98 แต่ยังอยู่ในระดับมาก ส่วนการยอมรับเชิงปฏิบัติพบว่า ด้านการบันทึกข้อมูลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 2.30 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ค่าเฉลี่ย 2.47 และด้านพื้นที่ปลูก ค่าเฉลี่ย 2.59 ซึ่งทั้งสองด้านอยู่ในระดับมาก ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างระดับการยอมรับเชิงทัศนคติกับระดับการปฏิบัติในบางด้าน โดยเฉพาะการบันทึกข้อมูลและสุขลักษณะส่วนบุคคล รายละเอียดดังแสดงใน **Table 4**

Table 4 Attitudinal and practical acceptance of Good Agricultural Practices (GAP) among durian farmers in Nakhon Si Thammarat Province

(n = 218)

GAP Items	Attitudinal Acceptance (Mean)	Level	Practical Acceptance (Mean)	Level
1. Water Sources	4.15	High	2.84	High
2. Planting Area	3.99	High	2.59	High
3. Agricultural Hazardous Substances	4.23	Highest	2.75	High
4. Pre-harvest Quality Management	4.13	High	2.76	High
5. Harvesting and Post-harvest Handling	4.11	High	2.63	High
6. Storage, Transportation, and Preservation of Produce	4.12	High	2.80	High
7. Personal Hygiene	4.12	High	2.47	High
8. Record Keeping	3.98	High	2.30	Moderate
Overall	**4.10**	**High**	**2.64**	**High**

Remark: Attitudinal Acceptance mean scores of 4.21–5.00 = Highest, 3.41–4.20 = High, 2.61–3.40 = Moderate, 1.81–2.60 = Low, and 1.00–1.80 = Lowest. Practical Acceptance mean scores of 2.34–3.00 = High, 1.67–2.33 = Moderate, and 1.00–1.66 = Low.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) เชิงปฏิบัติตามข้อกำหนดของเกษตรกรสวนทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ทั้งหมด 120 รายการด้วย Fisher's exact test หรือ Fisher–Freeman–Halton exact test และปรับค่า p ด้วยวิธี Benjamini–Hochberg แสดงใน Table 5 ภายหลังการปรับค่า p พบเพียงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ว่า GAP ช่วยลดต้นทุนการผลิตทุเรียนกับการปฏิบัติด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวที่ยังมีนัยสำคัญทางสถิติ (Exact p = .000185; BH-adjusted p = .022) โดยมีค่า Cramér's V = .342 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาตารางไขว้ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในระดับการปฏิบัติสูงทุกกลุ่มการรับรู้ โดยมีสัดส่วนการปฏิบัติระดับสูงเท่ากับร้อยละ 100.0, 60.0, 95.6, 83.1 และ 95.5 ในกลุ่มเห็นด้วยน้อยที่สุด เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยมาก และเห็นด้วยมากที่สุด ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ระดับการปฏิบัติไม่ได้เพิ่มขึ้นตามระดับการรับรู้ประโยชน์ด้านการลดต้นทุนอย่างชัดเจน จึงแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ตรวจพบไม่ได้มีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างเป็นลำดับ

สำหรับปัจจัยรายการอื่น แม้บางรายการมีค่า raw Exact p < .05 แต่ภายหลังการปรับค่า p ด้วยวิธี Benjamini–Hochberg มีค่า BH-adjusted p ตั้งแต่ .05 ขึ้นไป จึงพิจารณาผลเฉพาะความสัมพันธ์ที่ยังคงมีนัยสำคัญภายหลังการปรับค่า p และตีความผลในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

Table 5 Factors associated with compliance with Good Agricultural Practices (GAP) among durian farmers participating in the Agricultural Product Quality Standards Enhancement Project in Nakhon Si Thammarat Province (n = 218) : exact p-values and Benjamini–Hochberg-adjusted p-values

Factors	Practical Acceptance of Good Agricultural Practices (GAP)							
	1. Water Sources	2. Planting Area	3. Agricultural Hazardous Substances	4. Quality Management in the Production Process before Harvesting	5. Harvesting and Post-harvest Practices	6. Produce Storage, On-farm Transportation, and Preservation	7. Personal Hygiene	8. Record Keeping
1. Personal Factors								
- Educational Level	0.814 (0.913)	0.967 (0.989)	0.157 (0.402)	0.136 (0.385)	0.223 (0.497)	0.308 (0.577)	0.146 (0.388)	0.808 (0.913)
- Number of Household Members	0.162 (0.404)	0.516 (0.732)	0.564 (0.761)	0.750 (0.876)	0.627 (0.809)	0.291 (0.577)	0.940 (0.981)	0.095 (0.317)
2. Economic Factors								
- Farm Size	0.500 (0.731)	0.518 (0.732)	1.000 (1.000)	0.331 (0.598)	0.691 (0.864)	0.646 (0.816)	0.275 (0.560)	0.231 (0.497)
- Production Cost	0.427 (0.665)	0.348 (0.606)	0.330 (0.598)	0.123 (0.369)	0.229 (0.497)	0.307 (0.577)	0.002 (0.104)	0.619 (0.808)
3. Social Factors								
- Membership in Agricultural Groups or Cooperatives	0.030 (0.180)	0.096 (0.317)	0.006 (0.120)	0.498 (0.731)	0.035 (0.182)	0.010 (0.120)	0.413 (0.653)	0.040 (0.185)
4. Government Promotion and Support Factors								
- Support from Government Agencies	0.087 (0.317)	0.363 (0.606)	0.015 (0.120)	0.412 (0.653)	0.918 (0.966)	0.730 (0.876)	0.013 (0.120)	0.014 (0.120)
5. Characteristics of GAP Practices (Complexity of Implementation)								
- Requirement for Extensive Knowledge and Expertise	0.010 (0.120)	0.642 (0.816)	0.004 (0.111)	0.094 (0.317)	0.036 (0.182)	0.547 (0.752)	0.748 (0.876)	0.131 (0.383)
- Complicated Procedures and Processes	0.013 (0.120)	0.551 (0.752)	0.086 (0.317)	0.849 (0.935)	0.914 (0.966)	0.828 (0.920)	0.499 (0.731)	0.353 (0.606)
- High Time and Labor Requirements	0.019 (0.132)	0.396 (0.642)	0.108 (0.334)	0.015 (0.120)	0.334 (0.598)	0.023 (0.157)	0.453 (0.697)	0.179 (0.438)
6. Benefits Received from GAP Compliance								
- Increased Yield Quantity	0.007 (0.120)	0.017 (0.129)	0.047 (0.210)	0.203 (0.488)	0.225 (0.497)	0.232 (0.497)	0.259 (0.539)	0.363 (0.606)
- Improved Product Quality	0.030 (0.180)	0.033 (0.180)	0.082 (0.317)	0.093 (0.317)	0.100 (0.317)	0.142 (0.388)	0.571 (0.761)	0.770 (0.888)
- Increased Income from Sales	0.616 (0.808)	0.876 (0.956)	0.091 (0.317)	0.053 (0.228)	0.260 (0.539)	0.224 (0.497)	0.961 (0.989)	0.785 (0.898)
- Reduced Production Costs	0.713 (0.876)	0.393 (0.642)	0.305 (0.577)	0.476 (0.724)	**0.000185 (0.022*)**	0.040 (0.185)	0.352 (0.606)	0.916 (0.966)
7. Cost-effectiveness								
- Worthwhile in Relation to Expected Returns	0.745 (0.876)	0.991 (0.999)	0.013 (0.120)	0.032 (0.180)	0.752 (0.876)	0.138 (0.385)	0.527 (0.736)	0.011 (0.120)
- Higher Selling Price Compared to General Durian Products	0.149 (0.388)	0.733 (0.876)	0.003 (0.111)	0.099 (0.317)	0.505 (0.731)	0.305 (0.577)	0.916 (0.966)	0.972 (0.989)

Remark: Values are presented as the exact p-value followed by the Benjamini–Hochberg (BH)-adjusted p-value in parentheses. The BH procedure was applied across one family of 120 tests. Statistical significance was determined from the BH-adjusted p-value. *BH-adjusted $p < .05$. The smallest raw exact p-value is reported to six decimal places; all other p-values are reported to three decimal places.

Table 6 Distribution of compliance with harvesting and post-harvest practices by perceived production-cost benefits of GAP (n = 218)

Perception that GAP reduces durian production costs	Moderate compliance n (%)	High compliance n (%)	Total n (%)
Strongly disagree	0 (0.0)	15 (100.0)	15 (100.0)
Disagree	8 (40.0)	12 (60.0)	20 (100.0)
Neutral	3 (4.4)	65 (95.6)	68 (100.0)
Agree	12 (16.9)	59 (83.1)	71 (100.0)
Strongly agree	2 (4.5)	42 (95.5)	44 (100.0)
Total	**25 (11.5)**	**193 (88.5)**	**218 (100.0)**

Remark: Values are n (row %). Percentages were calculated within each perception category. Fisher–Freeman–Halton exact p = .000185; BH-adjusted p = .022; Cramér's V = .342. The BH adjustment was performed across one family of 120 tests. Cramér's V indicates the magnitude, not the direction or causality, of the association.

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรสวนทุเรียนสามารถจำแนกออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ การยอมรับเชิงทัศนคติและการยอมรับเชิงปฏิบัติ โดยพบว่า การยอมรับเชิงทัศนคติอยู่ในระดับมาก แสดงว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นเชิงบวกและเห็นความสำคัญของข้อกำหนด GAP โดยเฉพาะด้านการจัดการวัตถุอันตรายทางการเกษตร ในขณะที่การยอมรับเชิงปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีระดับการปฏิบัติแตกต่างกันในแต่ละด้าน โดยด้านการบันทึกข้อมูลมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติต่ำที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสุขลักษณะส่วนบุคคลมีค่าเฉลี่ยรองลงมา แม้ยังอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การแปลผล

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับ GAP เชิงปฏิบัติ โดยใช้การทดสอบแบบ Exact และปรับค่า p ด้วยวิธี Benjamini–Hochberg เพื่อควบคุมความคลาดเคลื่อนจากการทดสอบหลายครั้ง พบว่า การรับรู้ว่าการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ช่วยลดต้นทุนการผลิตทุเรียน เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีขนาดความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (Cramér's V = .342) อย่างไรก็ตาม รูปแบบจากตารางไขว้ไม่ได้เพิ่มขึ้นตามระดับการเห็นด้วยอย่างเป็นลำดับ จึงไม่สามารถสรุปทิศทางหรือความเป็นเหตุและผลของความสัมพันธ์ดังกล่าวได้

ผลการศึกษาจึงชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ประโยชน์ด้านต้นทุนมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว แต่ยังไม่เพียงพอที่จะสรุปว่าการรับรู้ดังกล่าวเป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP มากขึ้น เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการศึกษาด้านระดับการปฏิบัติ การบันทึกข้อมูลและสุขลักษณะส่วนบุคคลเป็นประเด็นที่ควรได้รับความสำคัญในการพัฒนาการส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกร

สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษามีดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมวิชาการเกษตร ควรพัฒนาแนวทางถ่ายทอดเทคโนโลยี ที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถประเมินต้นทุน ผลตอบแทน และประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ได้อย่างชัดเจน เช่น การจัดทำข้อมูลต้นทุนการผลิต การลดการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว และประสิทธิภาพการใช้ปัจจัยการผลิต ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะดังกล่าวเป็นการประยุกต์ใช้ผลการศึกษาร่วมกับแนวทางการส่งเสริมการเกษตร โดยพิจารณาผลในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ด้านต้นทุนกับการปฏิบัติ GAP

2. ควรเพิ่มการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติและการติดตามให้คำปรึกษาในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติต่ำกว่าด้านอื่น ได้แก่ การบันทึกข้อมูลและสุขลักษณะส่วนบุคคล โดยด้านการบันทึกข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง โดยอาจสนับสนุนแบบบันทึกที่ใช้งาน

สะดวกหรือระบบบันทึกอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับบริบทของเกษตรกร เพื่อช่วยให้การจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบและนำไปใช้ประกอบการตรวจติดตามได้สะดวกขึ้น

คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ศึกษา กรมส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ นอกจากนี้ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำในการตรวจสอบและพัฒนาเครื่องมือวิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ให้การสนับสนุนและช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานกับเกษตรกร ความร่วมมือจากทุกฝ่ายมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. 2550. ระบบการจัดการคุณภาพ: GAP พืช ทุเรียน.

กระทรวงพาณิชย์. 2542. ประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร (ฉบับที่ 91) พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา, 116(63 ง). แหล่งข้อมูล: https://onestopservice.ditp.go.th/download/file/29dft.PDF.

ณัฐยศ อมรกล. 2566. การส่งเสริมการผลิตทุเรียนคุณภาพตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. 2568. สถิติการส่งออกทุเรียนผลสด ลำไย และมังคุดไปสาธารณรัฐประชาชนจีน ประจำปี 2568. กรมวิชาการเกษตร. แหล่งข้อมูล: https://www.doa.go.th/ard/?page_id=14848.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ศูนย์สารสนเทศการเกษตร. 2567. พื้นที่ปลูกทุเรียน ปี 2567 [ชุดข้อมูล]. ระบบบัญชีข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. แหล่งข้อมูล: https://catalog.oae.go.th/dataset/1cfda4e5-9cb5-4f8c-be4a-24cdba45067c/resource/16c90a82-0369-4a5a-bf53-f3fec5196d15/download/untitled.pdf.

สุนิสา ช่วยสุข, นารีรัตน์ สีระสาร และบำเพ็ญ เขียวหวาน. 2565. การส่งเสริมการผลิตทุเรียนตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ตำบลเขาค่าย อำเภอสวี จังหวัดชุมพร. Journal of Roi Kaensarn Academi. 7: 334–352.

Cohen, J. 1988. Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. 2nd Edition. Lawrence Erlbaum Associates.

Cronbach, L. J. 1951. Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika. 16: 297–334.

Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2003. Development of a framework for good agricultural practices (COAG/2003/6). Available: https://www.fao.org/4/y8704e/y8704e.htm.

Mankeb, P., T. Limunggura, A. In-Go, and P. Chulilung. 2014. Adoption of good agricultural practices by durian farmers in Koh Samui District, Surat Thani Province, Thailand. Society for Social Management Systems Internet Journal. 9.

Rogers, E. M. 2003. Diffusion of Innovations. 5th Edition. Free Press.

Salakpetch, S. 2005. Quality management system: Good agricultural practice (GAP) for on-farm production in Thailand. pp. 44–53. In: Proceedings of International Seminar on Technology Development for Good Agriculture Practice in Asia and Oceania. Food and Fertilizer Technology Center for the Asian and Pacific Region.

Srisopaporn, S., D. Jourdain, S. R. Perret, and G. P. Shivakoti. 2015. Adoption and continued participation in a public Good Agricultural Practices program: The case of rice farmers in the Central Plains of Thailand. Technological Forecasting and Social Change. 96: 242–253.

Sriboonruang, P., T. Sawangsawai, P. Thongdeelert, and S. Siripipattanakul. 2022. Factors affecting Good Agricultural Practices (GAP) standard by durian farmers in Chanthaburi Province, Thailand. International Journal of Trend in Scientific Research and Development. 6: 1055–1063.

Suwannakoot, A. 2025. Durian exports that are different from before. Social Science and Humanities Research Bulletin. 2: 5–10.